

POVLASTICE I OPROSTI

JURE BRKAN

UDK 348.02

Franjevačka visoka bogoslovija Makarska

Pregledni članak

Pojedinačni su upravni akti: otpisi, povlastice i oprosti. U prethodnom broju naše revije Auktor je obradio otpise, a u ovom broju istumačiti će povlastice i oproste prema Zakoniku kanonskog prava, kanoni 76 - 93. I povlastice i oprosti proizlaze iz pastoralne osjetljivosti Crkve u konkretnim slučajevima koje zakon, kao opći propis, ne priječi jer je sve u Crkvi radi spasenja duša.

I. POVLASTICE

Iako se kroz povlastice (*de privilegiis*) mogu podkrasti razne zlouporabe (abuzusi) tako da ih neki smatraju ranom (vulnus) na pravnom poretku, ipak one u kanonskom pravnom poretku zauzimaju vidno mjesto jer povlastice nastaju iz potrebe objektivnog dobra koje zakonodavac treba providjeti radi spasenja duša što je vrhovni zakon u crkvi (usp. kan. 1752). Institut povlastice u kanonskom pravnom poretku je zato što se povlasticama može efikasnije providjeti pravna i pastoralna pomoć u posebnim okolnostima i posebnim zahtijevima jer zakon radi svojeg općeg karaktera nije u mogućnosti u pojedinim okolnostima adekvatno odgovoriti.

Institut povlastice ne mijenja princip temeljne jednakosti kristovih vjeka u Crkvi. Naime, II. vatikanski sabor u dogmatskoj konstituciji o Crkvi *Lumen gentium*, br. 3, kaže: "Nema dakle nikakve nejednakosti u Kristu i u Crkvi s obzirom na podrijetlo i narodnost, na društveni položaj ili spol, jer tu "nema više ni Židova ni Grka, ni roba ni slobodnjaka, nema ni muškog ni ženskog, jer ste svi vi "jedan" (*unus*) u Kristu Isusu" (Gal 3, 28 sl.; usp. Kol 3, 11). (...) Premda se neki po Kristovoj volji postavljaju kao učitelji i djelitelji tajna i pastiri za druge, ipak postoji među svima prava jednakost s obzirom na dostojanstvo i na djelovanje (*aequalitas quoad dignitatem et actionem*) zajedničko svim vjernicima u izgradnji Kristova Tijela."

Iako su članovi Studijske skupine *De recognoscendis normis generalibus Codicis* u veljači 1968, mnogo raspravljali o potrebi i ne potrebi da se sačuva institut povlastice u Općim odredbama, ipak je prevagnulo mišljenje da treba ostati jer institut povlastice proizlazi također iz pastoralne osjetljivosti Crkve i našega vremena tim više što Crkva daje povlastice ili milosti posebnim aktom u korist određenih osoba (zakon se ne može svakoj vrsti

osoba dati) da se u posebnim slučajevima što efikasnije pastoralno djeluje (usp. *Communicationes*, god. 1987, str. 27-33).

Posebno su se kroz povijest Crkve redovničke ustanove služile raznim povlasticama koje i danas vrijede ako nisu zakonski opozvane (usp. kan. 4 i 76, § 2).

1. Pojam povlastice

Can. 76 - § 1. Privilegium, seu gratia in favorem certarum personarum sive physicarum sive iuridicarum per peculiarem actum facta, concedi potest a legislatore necnon ab auctoritate executiva cui legislator hanc potestatem concesserit.

§ 2. Possessio centenaria vel immemorabilis praesumptionem inducit concessi privilegii.

Kan. 76 - § 1. Povlasticu ili milost danu posebnim aktom u korist određenih osoba, bilo fizičkih bilo pravnih, može dati zakonodavac, a i izvršna vlast koju je zakonodavac za to ovlastio.

§ 2. Posjedovanje stoljetno ili od pamtivijeka stvara pretpostavku da je povlastica dana.

Kan. 76, § 1. definira povlasticu kao milost danu posebnim aktom u korist određenih osoba, bilo fizičkih bilo pravnih, a može je dati zakonodavac i izvršna vlast koju je zakonodavac za to ovlastio.

Tu se navode kako opći tako i posebni elementi povlastice.

- *Opći elementi povlastice*: povlastica je milost dana u korist određenih fizičkih i pravnih osoba, koju daje kompetentna crkvena vlčast.

- *Posebni elementi*: povlasticu daje po sebi legislativna vlast, a i izvršna vlast koju je zakonodavac za to ovlastio.

- *Povlasticu razlikujemo od zakona* jer povlastice imaju posebni značaj u Crkvi te ovise od onoga kome se daju: fizičkim i pravnim osobama.

- *Povlasticu razlikujemo od posebne zapovijedi* jer ne nameće dužnost ili zabranu (kan. 49), već daje neku pogodnost ili milost.

- *Povlasticu razlikujemo od oprosta* po svojem značaju stalnosti (kan. 78, & 1) kao i po značaju norme (povlastica stvara objektivno pravo, vlastitu normu osobi), koja određuje u podijeli novu pravnu kondiciju, dok oprost samo dokida efikasnost općeg prava u posebnom slučaju bez nove objektivne norme.

- *Povlasticu razlikujemo od zastare* preko koje se postiže subjektivno pravo ali se ne stvara nova objektivna norma.

- *Povlasticu razlikujemo od otpisa* jer je otpis jedan način podijele povlastice kao oprosta ili milosti uopće (kan. 59, § 1).

2. Vrste

a) Povlastice *s obzirom na subjekt* :daju se fizičkim i pravnim osobama, odnosno one se daju osobama, stvarima i mjestu:

- kan. 76, § 1, kaže da se povlastice daju *osobama*.
- povlastice se daju nekoj *stvari* (kan. 78, § 3), (službi, dostojanstvu, itd.)
- povlastice se daju i nekome *mjestu* (kan. 78, § 3).

Povlasticu koja se daje nekoj zajednici neki smatraju da se daje osobama, a neki da se daje osobama i stvarima. Ako se nađemo u dvoumici da li je povlastica miješovita (stvari i osobe), treba dobro proučiti posebni akt kojim je povlastica dana.

b) S obzirom na razlog povlastice su:

- *milosne* (privilegia gratiosa) koje se daju iz čiste darežljivosti ili blagonaklonosti;
- *nagradne* (privilegia remuneratoria), koje se daju kao nagrada za zasluge.
- *teretne* (privilegia onerosa), koje se daju pod uvjetom, da onaj koji ih ima dobiti, nešto učini.

c) S obzirom na meteriju povlastice su:

- *neugodne* (privilegia odiosa), kada je povlastica na teret trećim osobama;
- *ugodne* (privilegia favorabilia) kada nikomu nisu na teret.

d) S obzirom na odnos prema zakonu:

- *povlastice protiv zakona* (contra ius), ako sadrže milost protivnu zakonu;
- *povlastice mimo zakona* (praeter ius), ako daju milost u predmetima o kojima se zakon ne bavi.

e) S obzirom na način podijele:

- *povlastice koje se daju neposredno* (directa concessi) kada se daje izravno i neovisno od drugog povlaštenika;
- *povlastice koje se daju posredno* (per communicationem), kada se daju ovisno od drugog povlaštenika.

Povlastica je "lex privata favorabilis". Njezinu podijelu je Zakonik rezervirao zakonodavcu s tim da zakonodavac može nekoga tko ima izvršnu vlast delegirati odnosno može nekoga ovlastiti da dade određenu povlasticu osobama fizičkim i pravnim. Iako je povlastica svrstana među administrativne akte, ipak je u pravilu podijeljuje onaj koji u zajednici ima zakonodavnu vlast. To je prvenstveno stoga što u crkvi ista osoba u najviše slučajeva ima i zakonodavnu i izvršnu vlast, tu nema podijele vlasti kao u građanskom zakonodavstvu.

Povlastica je vezana bitno za posebni administrativni akt kompetentne crkvene vlasti i to u korist određenih osoba, bilo fizičkih bilo pravnih. *Posjedovanje stoljetno ili od pamtivyjeka stvara predpostavku da je povlastica dana (§ 2)*. Ovdje se radi o *pravnoj predpostavki* koja osolobađa od tereta dokazivanja. Dosta je, u našem slučaju, biti svjestan odnosno biti uvjeren da je povlastica stoljetna ili od pamtivyjeka i s njom se u miru s dobrom vjerom (*pacifica et bona fide*) služiti kao povlasticom, naime, kan. 1585, kaže: "Tko ima za sebe pravnu predpostavku, osolobađa se od tereta dokazivanja koji prelazi na protivnu stranku." Pravna predpostavka se može srušiti samo ako se utvrdi, usprkos stogodišnjem posjedovanju, da povlastica nije bila nikada dana iz nijednoga naslova.

3. Tumačenje

Can. 77 - Privilegium interpretandum est ad normam can. 36, § 1; sed ea semper adhibenda est interpretatio, qua privilegio aucti aliquam revera gratiam consequantur.

Kan. 77 - Povlastica treba da se tumači prema odredbi kan. 36, § 1; ali uvijek valja primjeniti takvo tumačenje da oni kojima je povlastica dana doista postignu neku milost.

Budući da je povlastica posebni administrativni akt, nju prema kan. 77, treba tumačiti onako kako to propisuje kan. 36, & 1. Drugi dio kan. 77 ipak upozorava da povlasticu tako treba tumačiti kako bi oni kojima je povlastica dana doista postigli neku milost. Ovdje se može primjeniti načelo Pravnog pravila: "Odia restringi, et favorem convenit ampliari". Što je neugodno treba usko tumačiti, a što je pogodno široko (R.J., u VI, br. 15).

4. Trajanje i prestanak

Can. 78 - § 1. *Privilegium praesumitur perpetuum, nisi contrarium.*

§ 2. *Privilegium personale, quod scilicet personam sequitur, cum ipsa extinguitur.*

§ 3. *Privilegium reale cessat per absolutum rei vel loci interitum; privilegium vero locale, si locus intra quinquaginta annos restituatur, reviviscit probetur.*

Kan. 78 - § 1. *Predpostavlja se da je povlastica trajna, osim ako se dokaže protivno.*

§ 2. *Osobna povlastica, to jest ona koja prati osobu, s njom i prestane.*

§ 3. *Stvarna povlastica prestane s potpunom propašću stvari ili mjesta; međutim, mjesna povlastica opet oživljuje ako se mjesto u roku od pedeset godina obnovi.*

O trajanju i prestanku povlastice kan. 78, određuje:

a) *Povlastica je trajna dok se ne dokaže protivno.*

Najprije treba naglasiti da Zakonik predpostavlja da je povlastica trajna (presumitur perpetuum), osim ako (nisi) se dokaže protivno. Dakle, tu je pravna predpostavka trajnosti, odnosno povlastica je dana na trajno vrijeme, princip povlastice je - *ex se perpetuum*, tako da u sumnji treba stati na stanovištu da je povlastica trajna, osim ako se dokaže protivno. Ondje se može primjeniti pravno pravilo: "Decet concessum a principe beneficium esse mansurum" (R. J. u VI, br. 16).

b) *Osobna povlastica prestaje s osobom.* Naime, osobna povlastica slijedi osobu, ide s njim i prestaje s njom. Ta odredba važi ako se radi o *fizičkoj osobi*, a ako se radi o *pravnoj osobi* treba imati u vidu kan. 120, & 1. prema kojemu se javna pravna osoba gasi samo u dva slučaja:

- ako je dokine kompetentna crkvena vlast;
- ako je prestala djelovati za stotinu godina.

Za vrijeme dok javna pravna osoba ne djeluje, povlastica ostaje suspendirana, ali oživi onda kada javna pravna osoba ponovno započne djelovati.

c) *Prestanak stvarne povlastice i oživljavanje.* S potpunim uništenjem stvari ili mjesta prestaje i stvarna povlastica (stvarna povlastica = stvar + mjesto). U slučaju da se neko mjesto, npr. crkva ili kapelica koja je uživala neku povlasticu obnovi u roku od pedeset godina (intra quinquaginta annos), povlastica opet oživljuje (reviviscit), računa se vrijeme od početka obnove objekta pa makar se on gradio na drugom mjestu. Ovdje treba upozoriti da desakralizacija nekog posvećenog mjesta ili njegovo pretvaranje u profane svrhe treba izjednačiti pravno s potpunom propašću.

5. Prestanak

Can. 79 - Privilegium cessat per revocationem competentis auctoritatis ad normam can. 47, firmiter praescripto can. 81.

Kan. 79 - Povlastica prestane opozivom mjerodavne vlasti prema odredbi kan. 47, uz obdržavanje propisa kan. 81.

Iako je povlastica po svojoj naravi trajna, ona ipak prestaje, prema kan. 79-83, na više načina:

- opozivom mjerodavne vlasti (kan. 79);
- odreknućem koje prihvaća mjerodavna vlast (kan. 80);
- prestankom prava autoriteta koji ju je dao s klauzulom *do naše volje* (ad beneplacitum nostrum) (kan. 81);
- po zakonskoj zastari (kan. 82);
- prestankom vremena (kan. 83, & 1);
- ispunjenjem broja slučajeva (kan. 83, & 1);
- promjenom okolnosti koje postaju štetne (kan. 83, & 2);
- nedopuštenosti njezine upotrebe (kan. 83, & 2).

a) Opozivom mjerodavne vlasti

Mjerodavna vlast koja može opozvati povlasticu jest ona crkvena vlast koja je dala povlasticu ili njen hijerarhijski viši poglavar. Opoziv povlastice može biti, u smislu kan. 73, i po zakonu, ako je u zakonu izričito naglašeno da opoziva određenu povlasticu.

Kada mjerodavna vlast opozviva povlasticu, ona to mora raditi pomoću posebnog *formalnoga akta* kojega treba zakonito saopćiti korisniku povlastice (usp. kan. 47), a to čini radi pravedna i proporcionalnoga razloga. Povlastica ne prestaje prestankom prava onoga koji je dao povlasticu, osim ako je dana s ograničenjem *do naše volje* ili kojim drugim jednake vrijednosti (usp. kan. 81), kao npr. *ad nutum*, itd.

b) *Odreknućem koje prihvaća mjerodavna vlast*

Can. 80 - & 1. Nullum privilegium per renuntiationem cessat, nisi haec a competenti auctoritate fuerit acceptata.

& 2. Privilegio in sui dumtaxat favore concessa quaevis persona physica renuntiare potest.

& 3. Privilegio concessa alicui personae iuridicae, aut ratione dignitatis loci vel rei, singulae personae renuntiare nequeunt; nec ipsi personae iuridicae integrum est privilegio sibi concessa renuntiare, si renuntiatio cedat in Ecclesiae aliorumve praeiudicium.

Kan. 80 - & 1. Nijedna povlastica ne prestane odreknućem, osim ako odreknuće prihvati mjerodavna vlast.

& 2. Svaka se fizička osoba može odreći povlastice koja je dana samo njoj u korist.

& 3. Povlastice dane nekoj pravnoj osobi ili zbog dostojanstva mjesta ili stvari pojedine se osobe ne mogu odreći; ni sama pravna osoba ne može se odreći povlastice koja joj je dana ako bi odreknuće bilo na štetu Crkve ili drugih.

Povlastica kao vlastita objektivna norma ne može prestati privatnom voljom titulara, tj. kao takva ne prestaje s odreknućem titulara ako odreknuće ne prihvati mjerodavna vlast. Odreknuće treba nadležni autoritet prihvatiti *izričito - expresse*. Jednostavno ne služenje s povlasticom, ili ako se upotrebljava suprotno ne može se pravno smatrati kao odreknuće šutke, jer prema kan. 71 nitko se ne mora služiti otpisom dobivenim samo u svoju korist, osim ako je na to kanonski obavezan zbog drugoga razloga, a prema kan. 82, povlastica koja nije drugome na teret ne prestaje neupotrebom ili protivnom upotrebom.

Prema kan. 80, § 1, prihvaćanje mjerodavne vlasti jest nužno. Odreknuće povlastice koju je dao dijecezanski biskup može prihvatiti isti biskup ili Sveta Stolica, ali ne generalni vikar ili biskupski vikar; povlasticu koju je dala Sveta Stolica ne može prihvatiti dijecezanski biskup.

Dok odreknuće nije prihvaćeno, titular može uvijek opozvati to odreknuće nadležnom autoritetu. Kan. 80 u paragrafima 2 i 3, donosi propise:

- o odreknuću fizičkih osoba općenito,
- o odreknuću pravnih osoba,
- o odreknuću posebnih osoba.

- Kada se radi o odreknuću povlastica sa strane *fizičkih osoba* kada su one osobne naravi, onda se kaže da se fizička osoba može (potest) slobodno odreći povlastice koja je dana samo njoj u korist (in sui favore), ali ostaje na snazi uvijek odredba kan. 80, § 1, tj. odreku uvijek treba prihvatiti nadležna crkvena vlast.

- Kada se radi o *pravnoj osobi* u tom slučaju odreknuće može učiniti samo pravna osoba kao takva, ne pojedine osobe, tj. odreknuće povlastice

može dati pravna osoba po postupku djelovanja pravnih osoba kako je to pravno određeno; ako se pak radi o odreknuću zborne pravne osobe onda tu treba postupiti prema onome kako je određeno u kan. 119, ili u vlastitim Statutima. I u ovom slučaju treba imati na umu da se nesmije odreći povlastice ako bi odreknuće bilo na štetu Crkve ili drugih.

- *Pojedine fizičke osobe* koje imaju brigu za neku pravnu osobu koja nije *in sui favore* ne mogu se odreći povlastice koja je dana nekoj pravnoj osobi, javnoj ili privatnoj, ili ako je dana nekom mjestu ili "stvari" (uredu ili službi, itd.) radi njihova dostojanstva.

c) *Prestanak povlastice koja je dana s ograničenjem do naše volje*

Can. 81 - Resoluto iure concedentis, privilegium non extinguitur, nisi datum fuerit cum clausula ad beneplacitum nostrum vel alia aequipollenti.

Kan. 81 - Povlastica ne prestane utrućenem prava onoga tko je dao povlasticu, osim ako je dana s ograničenjem do naše volje ili kojim drugim jednake vrijednosti.

Zakonodavac je ovdje precizan: Povlastica ne prestane prestankom prava tko je dao povlasticu. Pripušta se iznimka koja je uvjetna "nisi" - osim ako. U takvom slučaju povlastica dana s ograničenjem (cum clausula) *do naše volje* (ad beneplacitum nostrum) ili kojim drugim ograničenjem jednake vrijednosti prestaje prestankom vlasti onoga tko je povlasticu dao. Što se tiče drugih ograničenja *jednake vrijednosti* (vel alia equipollenti) treba tražiti pravne izraze u otpisu kojim je dana povlastica, npr. jednake vrijednosti može se razumjeti i izričaj "donec revocaverim". Ako u otpisu stoji ograničenje, toga se ograničenja treba držati.

d) *Prestanak po zakonitoj zastari*

Can. 82 - Per non usum vel per usum contrarium privilegium aliis haud onerosum non cessat; quod vero in aliorum gravamen cedit, amittitur, si accedat legitima praescriptio.

Kan. 82 - Povlastica koja nije drugome na teret ne prestane neupotrebom ili protivnom upotrebom; a ona koja druge opterećuje gubi se, ako nastupi zakonita zastara.

Ovdje vrijedi zakonski propis: neupotrebom ili protivnom upotrebom povlastice (pa bilo to i prešutno odreknuće) ne znači još da je povlastica prestala. Kanon je postavio uvjetno prestajanje povlastice neupotrebom ili protivnom uporabom, upotrebivši uvjetnu česticu "si" samo ako povlastica druge opterećuje (in aliorum gravamen cedit) onda se ona gubi ako nastupi zakonska zastara u smislu kan. 197-198.

e) Istekom vremena i ispunjenjem broja slučajeva

Can. 83 - & 1. *Cessat privilegium elapso tempore vel expleto numero casuum pro quibus concessum fuit, firmo praescripto can. 142, & 2.*

& 2. *Cessat quoque, si temporis progressu rerum adiuncta ita iudicio auctoritatis competentis immutata sint, ut noxium evaserit aut eius usus illicitus fiat.*

Kan. 83- & 1. *Povlastica prestane istekom vremena ili kad se ispiuni broj slučajeva za koje je dana, uz održavanje propisa kan. 142, & 2.*

& 2. *Povlastica prestane i onda kad se u tijeku vremena, prema sudu mjerodavne vlasti, okolnosti toliko promjene da postane štetna ili njezina upotreba nedopuštena.*

Ovdje treba reći da zastari ne podliježu "prava koja se mogu steći samo apostolskom povlasticom" (kan. 199, br. 2)

Povlastica prestane "ex se", istekom vremena ili kada se ispuni broj slučajeva:

- *Istekom vremena* prestanu one povlastice koje su dane za određeno vrijeme. U načelu, prema kan. 78, & 1, povlastica je trajna, ako se ne dokaže protivno, a može se dati i "ad tempus", tj, na određeno vrijeme. Tko se služi povlasticom nakon isteka vremena radi nedozvoljeno ili štetno, ako u tome slučaju intervenira nadležni crkveni autoritet on ne dokida povlasticu, jer je ona već prestala, već on izričito upozorava titulara da je povlastica samim pravom prestala.

Dijecezanski biskup može produžiti otpis Svete Stolice, ali se tu treba strogo držati propisa kan. 72.

- Povlastica prestane i onda *kada se ispuni broj slučajeva* za koje je dana. U ovom slučaju treba isto postupiti kao gore kada se radi o prestanku vremena

f) Promjena okolnosti

U smislu kan. 83, § 2, povlastica prestane promjenom okolnosti i to u slučaju kada služenje povlasticom postane *štetno i nedopušteno*. Za takve okolnosti, naime, nije ni dana povlastica. Promjena okolnosti treba biti definitivna. O promjeni okolnosti odnosno o *štetnosti i nedopuštenosti* služenja povlasticom mjerodavni sud daje ona vlast koja je dala povlasticu ili njezin nadređeni poglavar. I ovdje treba imati u vidu kan. 84.

g) Prestanak radi zloupotrebe

Can. 84 - Qui abutitur potestate sibi ex privilegio data, privilegio ipso privari meretur; quare, Ordinarius, frustra monito privilegiario, graviter abutentem privet privilegio quod ipse concessit; quod si privilegium concessum fuerit ab Apostolica Sede, eandem Ordinarius certionem facere tenetur.

Kan. 84 - Tko zloupotrebljava vlast dobivenu povlasticom, zaslužuje da bude lišen same povlastice; stoga ordinarij onomu tko povlasticu teško zloupotrebljava, pošto ga je bez uspjeha opomenuo, neka oduzme povlasticu koju mu je sam dao; ako je povlasticu dala Apostolska Stolica, ordinarij je dužan obavijestiti Apostolsku Stolicu.

Zloupotreba povlastice može se promatrati s više gledišta:

- prekoračenje nadležnosti,
- upotreba povlastice protiv njene svrhe,
- grijehenje na temelju zloupotrebe povlastice.

Ovdje treba razlikovati zloupotrebu povlastice i zloupotrebu vlasti koja proizlazi iz povlastice, posebno kada se radi osobnoj povlastici. Zloupotrebom povlastice odmah se ne gubi pravo na povlasticu, ali se time zaslužuje da se onomu tko zloupotrebljava povlasticu ista oduzme. Najprije, nadležni ordinarij je dužan opomenuti titulara koji zloupotrebljava povlasticu, a onda "pošto ga je bez uspjeha opomenuo" može, prema svome razboritom sudu, titularu kojemu je on sam dao povlasticu tu povlasticu i oduzeti (privet), "ali, ako je povlasticu dala Apostolska Stolica, ordinarij je dužan obavijestiti Apostolsku Stolicu".

Ovdje se zakonodavac poslužio terminima "certiore facere tenetur" što je na hrvatski prevedeno "dužan obavijestiti". Dakle, na Svetoj je Stolicu zadnja riječ oduzeti ili ne oduzeti titularu povlasticu o kojoj ju je ordinarij obavijestio po svojoj dužnosti.

Oduzimanje povlastice kao okajnička kazna usp. kan. 1336, § 1, br. 2 i 1338, § 1; samim izopćenom zabranjeno je služiti se stečenim povlasticama (usp. kan. 1331, § 2, br. 3).

U samom Zakoniku zakonodavac samim pravom opoziva neke povlastice: usp. kan. 526, § 2; kan. 509, § 1; kan. 396, § 2.

Ima slučajeva kada je zabranjeno ubuduće podijeljivati povlastice, npr. kan. 377, § 5.

Podjela posebnih povlastica: usp. kan. 1233, kada se radi o svećeništima.

II. O P R O S T I

O oprostima (*de dispensationibus*) je već bilo riječi u prvim stoljećima Crkve. Naime, najprije su pojedini biskupi, prema svome nahodjenju, opraštali (dispensirali) klerike i vjernike laike od pojedinih crkvenih običaja ili već postojećih crkvenih propisa da bi tamo od IV. stoljeća pokrajinski sabori donosili odrebe o oprostima kako bi se pomalo smanjio djelokrug vlasti opraštanja koju su pojedini biskupi koristili još prema svojoj uvidavnosti i vlastitom rasuđivanju konkretnih slučajeva. Već u IV. stoljeću se mnogi utječu Rimskom biskupu -Papi- koji su se već služili praksom opraštanja od općih crkvenih običaja.

Kanonska ustanova oprosta ide zatim da ublaži strogost crkvenih zakona radi kanonske pravičnosti i milosrđa, odnosno radi pastoralne osjetljivosti Crkve u pojedinim slučajevima, kada kanonski zakon, iako je dan na korist, može i ne biti na dobro već na štetu pojedinca.

Zakonik oprost smatra pojedinačnim upravnim aktom, a svrha mu je da nadležna crkvena vlast, u pojedinom slučaju odnosno kada to iziskuju pojedinačni slučajevi, ublaži crkveni zakon. Time se ne dokida propis - zakonska snaga, zakon ostaje i dalje na snazi. Objekt je posebnog upravnog akta - oprosta - zakon, od kojega mogu opraštati oni koji imaju izvršnu vlast što je razlika od propisa Kodeksa iz 1917. god. kada je opraštati (dispensirati) mogao samo onaj tko je posjedovao zakonodavnu vlast ili onaj kome se je ta vlast izričito povjerila.

1. Pojam i autori oprosta

Can. 85 - Dispensatio, seu legis emre ecclesiasticae in casu particulari relaxatio, concedi potest ab iis qui potestate gaudent exsecutiva intra limites suae competentiae, necnon ab illis quibus potestas dispensandi explicite vel implicite competit sive ipso iure sive vi legitimae delegationis.

Kan. 85 - Oprost ili ublaženje zakona samo crkvenoga u posebnom slučaju mogu, u granicama svoje mjerodavnosti, dati oni koji imaju izvršnu vlast, a i oni kojima vlast davanja oprosta pripada izričito ili uključivo bilo po samom pravu bilo snagom zakonitog ovlaštenja.

Iz kan. 85. doznajemo: 1. što je to oprost i, 2. tko ga može dati.

Zakonik je preuzeo *pojam oprosta* iz kanonske tradicije i kaže da je *oprost ublaženje zakona samo crkvenoga u posebnom slučaju* (*Dispensatio, seu legis mere ecclesiasticae in casu particulari relaxatio*). U civilnom zakonodavstvu samo je rijedak slučaj primjene oprosta, dok je u crkvenom pravnom poretku to češći slučaj. Ovdje mislimo samo na oprost u kanonskom pravnom poretku. Kada se kaže *samo crkvenoga zakona* (*legis mere*

ecclesiasticae), želi se naglasiti da se ne može oprostiti od civilnoga i od božanskoga zakona bilo pozitivnoga bilo prirodnoga jer crkvena vlast nema nad takvim zakonima mjerodavne vlasti.

Iz same definicije oprosta saznajemo da je oprost *ublaženje zakona u posebnom slučaju* (legis in casu particulari relaxatio). To ublaženje zakona odnosi se na posebne slučajeve, a ne općenito. Oprost ne dokida zakon, već dokida u posebnom slučaju zakonsku obavezu. Dakle, zakon i dalje ostaje na snazi i obvezuje one za koje je izdan, osim navedenog slučaja.

Oprost razlikujemo od sličnih pojmova:

1. *Od dozvole* (licentia). Dozvola se daje u skladu sa zakonom. Njom se dozvoljava što zakon traži ili predpostavlja da je podložnik u mogućnosti nešto učiniti. Dozvolom se ne dopušta ono što zakon zabranjuje.

2. *Od razjašnjenja ili izjave* (declaratio) kojoj netko izjavljuje da ga u dotičnom slučaju, po volji zakonodavca, ne obvezuje zakon, npr. radi bolesti netko nije dužan postiti...

3. *Od epikeje* jer je epikeja samo subjektivno pravilo savijesti gdje obvezatnost zakona ne prestaje pomoću javne vlasti izvana, već iznutra kada subjekt sam smatra da je oslobođen u nekoj okolnosti određenoga zakona.

4. *Od potpunog ili djelomičnog dokidanja zakona* (abrogatio et derogatio legis) kojim se dokida potpuno ili djelomično zakon za zajednicu, a oprost ne dokida zakon za zajednicu već mu privremeno ublažuje zakonsku snagu u konkretnom slučaju.

5. *Od pričinjanja* (dissimulatio) kada crkveni poglavar iako vidi kršenje zakona ipak, šuti i ponaša se kao da to ne vidi, kako bi izbjegao više zlo.

6. *Od trpljenja* (tolerantia) kada starješina vidi da se zakon krši, ali to javno trpi što bi se nekako moglo shvatiti da kršenje određenog zakona dozvoljava šutke.

7. *Od povlastice protiv zakona* gdje je povlastica posebno pravo u korist nekih osoba, a oprost od crkvenoga zakona je samo ublaženje zakona u konkretnom slučaju.

8. *Od poništavanja* (irritatio) kada netko tko ima vlast ništi ili obeskrepljuje čin podložnika, npr. kod zavjetovanja maloljetnika sa strane roditelja ili skrbnika (usp. CRNICA, *Kanonsko pravo*, 724-725.)

Imamo više vrsta oprosta:

- *jednostruk* (dispensatio unica), ako se samo pojedini čin izuzima od zakonske obavezatnosti, tako da obaveza više ne oživljava, npr. oprost od ženidbene smetnje.

- *mnogostruk ili trajan* (dispensatio habens tractum successivum), ako se neko vrijeme ili trajno izuzima više čina od zakonske obaveze koji se ope-
tuju, npr. oprost od moljenja Časoslova.

- *osobani* kada se nekoga osobno izuzima od zakonske obaveze, tako da zakonom nije vezan, bilo gdje se nalazio.

- *mjesni*, kada su određene osobe izuzete od neke zakonske obaveze dok borave u granicama nekoga područja ili mjesta.

- *mješoviti*, kada su u nekom mjestu svi izuzeti od zakonske obaveze, a pripadnici toga mjesta i onda kad borave izvan njega.

- *nuždan*, kada se ne može uskratiti, npr. zbog izbijanja skandala.

- *slobodan*, kada postoje opravdani razlozi da se oprost udijeli, ali oni ne sile podijelu.

2. Upravni karakter oprosta

Upravni karakter oprosta sastoji se u tome što oprost mogu dati, u granicama svoje mjerodavnosti, oni koji imaju u Crkvi izvršnu vlast. To je stoga što oprost nije dokidanje zakona niti preinačenje zakona već samo obustava ili olakšanje pravne obvezatnosti u pojedinom slučaju što se smatra da spada na upravnu vlast više nego na zakonodavnu, a k tome još, ima obilježje pojedinačnosti.

Prema kan. 85. oprost mogu dati, uz one koji imaju izvršnu vlasti, i oni kojima vlast davanja oprosta pripada *izričito ili uključivo* (explicite vel implicate) i to *po samom pravu i snagom zakonitog ovlaštenja*. Dakle, opraštati može netko ili po pravu (ipso iure) ili po zakonitom ovlaštenju (vi legitime delegationis). Drugim riječima, netko može opraštati odnosno ublažiti u konkretnom slučaju od zakonske obaveze zato što ima izvršnu vlast, netko jer mu to daje samo pravo, a netko koga se zakonski ovlasti (delegira).

3. Zakoni od kojih se ne daje oprost

Can. 86 - Dispensationi obnoxiae non sunt leges quatenus ea definiunt, quae institutorum aut actuum iuridicorum essentialiter sunt constitutiva.

Kan. 86 - Od zakona koji određuju bitne sastavnice pravnih ustanova ili pravnih čina ne može se dati oprost.

Već smo rekli u kan. 85. da se crkveni zakonodavac ograničio na davanje oprosta *samo od crkvenih zakona* (legis mere ecclesiasticae). Tim propisom zakonodavac je već isključio davanje oprosta od božanskih pozitivnih i prirodnih zakona. Crkva može dati oprost po posebnoj ovlasti koju je dobila od Krista od zakona koji su povezani s božanskim: npr. zavjet, zakletva, neizvršena ženidba, povlastica vjere itd.

Kan. 86. donosi opći propis kojim isključuje mogućnost davanja oprosta od zakona koji određuju bitne sastavnice pravnih ustanova ili pravnih čina.

Tu je naglašeno: *bitne sastavnice*, npr. da bi netko mogao biti župnik treba biti prezbiter itd.

Pravna ustanova jest ukupnost načela i odredaba koji određuje pravo ili odnos koji ima u sebi neku potpunost, u takvoj ustanovi neki su elementi bitno konstitutivni i kada bi neki od njih nedostajao izgubila bi se sama narav pravne ustanove: npr. ustanova ženidbe, klerički stalež, crkvena služba, župa, boravište. Zakon od toga određuje narav, sastavne elemente, svrhu i aktivnost.

Pravni čin o kojem se govori u kan. 124. jest ljudski čin kojega treba obaviti zato sposobna i nadležna osoba, koji ima bitne djelove, oblik te ispunjava zahtjeve koje pravo određuje za valjanost dotičnog čina: npr. slavljenje ženidbe, imenovanje na neku službu, prihvaćanje, odreknuće, sklapanje ugovora itd.

4. Nadležnost dijecezanskog biskupa i drugih ordinarija

Can. 87 - § 1. Episcopus dioecesanus fideles, quoties id ad eorundem spirituale bonum conferre iudicet, dispensare valet in legibus disciplinaribus tam universalibus quam particularibus pro suo territorio vel suis subditis a suprema Ecclesiae auctoritate latis, non tamen in legibus processualibus aut poenalibus, nec in iis quarum dispensatio Apostolicae Sedi aliive auctoritati specialiter reservatur.

§ 2. Si difficilis sit recursus ad Sanctam Sedem et simul in mora sit periculum gravis damni, Ordinarius quicumque dispensare valet in iisdem legibus, etiam si dispensatio reservatur Sanctae Sedi, dummodo agatur de dispensatione quam ipsa in iisdem adiunctis concedere solet, firmo praescripto can. 291.

Kan. 87 - § 1. Dijecezanski biskup može vjernicima, kad god smatra da to pridonosi njihovom duhovnom dobru, dati oprost od stegovnih zakona, kako općih tako i krajevnih, koje je vrhovna crkvena vlast donijela za njegovo područje ili za njegove podložnike, ali ne od postupničkih ili kaznenih zakona, niti od onih od kojih je davanje oprosta posebno pridržano Apostolskoj Stolici ili drugoj vlasti.

§ 2. Ako je teško uteći se Svetoj Stolici, a ujedno zbog odgode prijeti pogibelj velike štete, svaki ordinarij može dati oprost od tih zakona, pa i kad je oprost pridržan Svetoj Stolici, samo ako se radi o oprostima koji u takvim okolnostima ona običava davati, uz obdržavanje propisa kan. 291.

Kan. 87. u § 1. donosi propis o mogućnosti ili mjerodavnosti davanja oprosta dijecezanskog biskupa, a u § 2. o mjerodavnosti ili mogućnosti davanja oprosta svakog ordinarija.

5. Oproсна vlast dijecezanskog biskupa

Kan. 87, § 1, donosi novu stegu Crkve, u odnosu na Kodeks iz 1917. god. Odredba & 1. temelji se na LG, 27; CD, 8 b; Motu proprio pape Pavla VI, *De Episcoporum muneribus*, od 15. lipnja 1966.

Na temelju nauke II. vat. Sabora, *Lumen gentium*, br. 27: "Biskupi upravljaju posebnim, njima povjerenim Crkvama, kao Kristovi zamjenici i poslanici, savjetom, uvjeravanjem, primjerom, ali i autoritetom i svetom vlašću, kojom se služe samo zato da svoje stado odgoje u istini i svetosti, sjećajući se da onaj koji je veći bude kao manji, a onaj koji je poglavica da bude sluga (usp. Lk 22, 26-27)". Dakle, *biskupi su Kristovi zamjenici i poslanici* (ut vicarii et legati Christi) i ne treba ih smatrati zamjenicima Rimskoga biskupa.

Iako je vlast koju biskupi vrše u Kristovo ime, kao nasljednici apostola, vlastita, redovna i neposredna (potestas ordinaria, propria ac immediata) , ipak može biti ograničena, ukoliko Rimski biskup snagom svoje službe ima vlast na svakome polju sebi ili drugome rezervirati neke slučajeve. U *Cristus Dominus*, br. 8 b, kaže se: "Pojedinin dijecezanskim biskupima podijeljuje se ovlast da u pojedinom slučaju daju oprost od općeg crkvenog zakona vjernicima nad kojima u okviru prava vrše svoju vlast, kad god smatraju da je to za njihovo dobro, osim ako vrhovna crkvena vlast nije to pravo pridržala za sebe."

Dijecezanski biskup može vjernicima kad god smatra da to pridonosi njihovu duhovnom dobru, dati oprost od stegovnih zakona koje je vrhovna vlast donijela:

- a) za njegovo područje, ili
- b) za njegove podložnike.

Odmah treba naglasiti da dijecezanski biskup ne može dati oprost od zakona koji određuju bitne sastavnice pravnih ustanova ili pravnih čina (usp. kan. 86).

Dijecezanski biskup *može dati oprost* od stegovnih zakona (in legibus disciplinaribus) bilo općih bilo krajevnih (tam universalibus quam particularibus).

Dijecezanski biskup *ne može dati oprost* od postupničkih ili kaznenih zakona (non tamen in legibus processualibus aut poenalibus) i od onih kojih je davanje oprosta posebno pridržano Apostolskoj Stolicu ili drugoj vlasti. Npr. dijecezanski biskup ne može snagom kan. 87, § 1. oprostiti "extra casum urgentis periculi" od kanonske forme ženidbu dvoje katolika (usp. odgovor Komisije za autentično tumačenje Zakonika od 14. svibnja 1985. usp. AAS, LXXVII/1985, 771, III) .

Ovo što Zakonik daje dijecezanskom biskupu vrijedi i za one koji se spominju u kan. 368, 381, § 2, i 427, § 1, jer su oni u Zakoniku izjednačeni s dijecezanskim biskupom.

6. Oproсна vlast svakoga ordinarija

U kan. 87, § 2. govor je o oproсноj vlasti svakoga ordinarija, a općenito govoreći, pod nazivom ordinarij razumijeva se u pravu, osim rimskog prvosvećenika: dijecezanski biskupi i drugi koji stoje na čelu neke partikularne Crkve ili zajednice s njom izjednačene prema odredbi kan. 368, a i oni koji imaju redovitu izvršnu vlast kao što su to generalni i biskupski vikari. Za svoje podložnike ordinariji su također viši redovnički poglavari kleričkih ustanova papinskog prava i kleričkih družba apostolskoga života papinskoga prava, koji imaju redovitu barem izvršnu vlast, kao i njihovi zamjenici (usp. kan. 134, 368 i 620).

Zakonik oproсну vlast u § 2. još proširuje te daje ovlasti opraštanja svakom ordinariju od zakona koji su navedeni u & 1 "pa i kad je oprost pridržan Svetoj Stolici ... uz obdržavanje propisa kan. 291, uz određene uvjete:

a) *Ako je teško uteći se Svetoj Stolici:* smatra se da se je teško uteći Svetoj Stolici kada se ne može sa Svetom Stolicom pismeno komunicirati, telefon se smatra izvanrednim sredstvom kao i utok preko Apostolskog nuncija. Ovdje nije riječ o nemogućem utoku već, ako je teško uteći se Svetoj Stolici, tj. govor je o teškom utoku (*si difficilis sit recursus*).

b) *Ako ujedno zbog odgode prijeti pogibelj velike štete.* Ovdje se ne radi o sigurnoj šteti već je dosta vjerojatna opasnost od velike štete. Takva teška šteta može biti bilo kakvoga karaktera: javna ili privatna, moralna ili fizička ili jednostavno ekonomska.

c) *Samo ako se radi o oprost koji u takvim okolnostima Sveta Stolica običava davati.* Htjelo se reći da ordinariji nesmiju ići dalje od prakse Svete Stolice. Tu se treba ugledati u praksu Svete Stolice ili u njene eventualne upute. Iznimka je samo oprost od dužnosti koji proističu iz celibata prema propisu kan. 291. Takvi oprost daje samo Rimski prvosvećenik kada se radi o svećenicima, a ni oprost o đakonskog celibata ne može dati bilo koji ordinarij već ona vlast kojoj Sveta Stolica to udijeli što ne podliježe pod kan. 87, § 2.

Ordinariji, prema općim principima prava, mogu dati oprost svim vjernicima na svome području bilo da su oni njihovi podložnici ili ne; vani svoga područja samo mogu dati oprost vlastitim podložnicima. Kada se radi o ordinarijima bez područja, kao što su to viši redovnički poglavari, oni mogu dati oprost svojim podložnicima gdje god se oni nalazili odnosno svuda.

7. Oproсна vlast mjesnog ordinarija

Can. 88 - Ordinarius loci in legibus diocesanis atque, quoties id ad fidelium bonum conferre iudicet, in legibus a Concilio plenario vel provinciali aut ab Episcoporum conferentia latis dispensare valet.

Kan. 88 - Mjesni ordinarij može dati oprost od biskupijskih zakona i, kad god smatra da to pridonosi dobru vjernika, od zakona koje je donio plenarni ili pokrajinski sabor ili biskupska konferencija.

U smislu kanona 134, § 2, pod pojmom mjesni ordinarij (*ordinarius loci*) razumjevaju se svi koji su nabrojani u kan. 134, § 1, izuzevši više poglavare redovničkih ustanova i družba apostolskoga života.

Kanon 88 određuje da ordinarij mjesta može dati oprost kad god smatra da to pridonosi dobru vjernika:

- od biskupijskih zakona,
- od zakona koje je donio plenarni ili pokrajinski sabor,
- od zakona koje je donijela biskupska konferencija.

Važno je napomenuti da ordinariji mogu dati oprost od gomjih zakona kada smatraju da to pridonosi dobru vjernika.

Tu su uključeni stegovni i postupnički zakoni, ali su isključeni zakoni koji određuju bitne sastavnice pravnih ustanova ili pravnih čina, kako je to određeno u kan. 86. Prema tome, davanje oprosta treba se ograničiti na stegovne zakone iako se radi o ordinarijima koji nisu uvijek nadležni donositi te zakone - nisu svi ordinariji zakonodavci - oprost mogu dati, u granicama svoje mjerodavnosti oni koji imaju izvršnu vlast (usp. kan. 85).

8. Vlast davanja oprosta župnika, prezbitera, đakona

Can. 89 - Parochus aliique presbyteri aut diaconi a lege universalis et particulari dispensare non valent, nisi haec potestas ipsis expresse concessa sit.

Kan. 89 - Župnik i drugi prezbiteri ili đakoni ne mogu dati oprost od općeg i krajevnog zakona, osim ako im je ta vlast izričito dana.

U načelu, župnici, prezbiteri i đakoni po sebi ne mogu izdavati upravni akt odnosno oprost od crkvenih općih i krajevnih zakona. Oni su lišeni izvršne vlasti o kojoj govori kan. 85. Mogu vršiti takvu vlast samo ako im je izričito udijeljeno sa strane općeg prava ili krajevnog prava ili po posebnom povjerenju (delegaciji), usp. kao primjere: kan. 1079, & 2, 1079, & 3, 1080, 1245.

Da li se posebno povjerenje može udijeliti laicima? O tome problemu je bilo rasprave u siječnju 1969. god. (usp. *Communicationes*, god. 1987, str. 88-90), ali o tome Zakonik ovdje ne govori.

9. Potreba opravdana i razumana razloga

Can. 90 - §1. A lege ecclesiastica ne dispensetur sine iusta et rationalibili causa, habita ratione adiunctorum casus et gravitatis legis a qua dispensatur; alias dispensatio illicita est et, nisi ab ipso legislatore eiusve superiore data sit, etiam invalida.

§ 2. Dispensatio in dubio de sufficientia causae valide et licite conceditur.

Kan. 90 - § 1. Neka se od crkvenog zakona ne daje oprost bez opravdana i razumna razloga i ako se ne uzmu u obzir okolnosti slučaja i važnost zakona od kojeg se daje oprost; inače je oprost nedopušten, a i nevaljan, osim ako ga je dao sam zakonodavac ili njegov pretpostavljeni.

§ 2. U dvojbi o dovoljnosti razloga oprost se daje valjano i dopušteno.

Svaki oprost od crkvenih zakona zahtijeva *opravdan i razuman razlog* (iusta et rationalis causa), konkretno zahtijeva *duhovno dobro vjernika* (bonum spirituale), kako kaže kan. 87, & 1 ili ako *pridonosi dobru vjernika* (kan.88). Potreba opravdanog razloga pri davanju oprosta proizlazi iz same naravi zakona i iz značenja koji oni imaju u životu vjernika. Zakon po svojoj prirodi treba biti razuman jer proizlazi iz zahtijeva služiti vjernicima kako bi također pomoću zakona postigli svoj duhovni cilj.

Kod traženja oprosta od mjerodavne crkvene vlasti u molbi treba navesti istinite razloge izbjegavajući zataju i prešućivanje (usp. kan. 63).

Zakonodavac traži od nadležne vlasti za davanje oprosta da u procjeni opravdanosti i razumnosti *treba uzeti u obzir okolnosti slučaja i važnost zakona od kojeg se daje oprost.*

Bilo koji oprost dan, bez opravdana i razumnoga razloga, jest protiv svrhe zakona i protiv svrhe izvršne vlasti i kao takav oprost koji je dala *izvršna vlast* bez opravdana i razumna razloga nedozvoljen je, a i nevaljan. Tko daje oprost treba djelovati u skladu sa zakonom i poštivajući ga tako da upravna vlast mora djelovati unutar principa zakonitosti.

Ako je oprost dao zakonodavac ili njegov pretpostavljeni bez opravdana i razumna razloga onda je oprost dopušten i valjan. To je stoga što snaga zakona proizlazi, u krajnjem slučaju, iz zakonodavčeva autoriteta koji mu daje snagu, odnosno obvezatna snaga zakona ovisi o zakonodavcu tako da, iako zakonodavac radi nedozvoljeno radi valjano.

U slučaju da se oprost daje u općoj formi nekoj zajednici, npr. jednoj biskupiji, župi, redovničkoj kući, itd. oprost vrijedi za sve članove iako neki članovi nemaju interesa služiti se tim oprostom ili nemaju ništa s razlogom ili razlozima koji su utjecali na nadležnu crkvenu vlast pri davanju oprosta od nekoga čisto crkvenoga zakona.

U slučaju dvojbe o dovoljnosti razloga zakonodavac je propisao da se oprost u dvojbi o dovoljnosti razloga daje valjano i dopušteno (valide et licite).

10. Podložnici i stranci

Can. 91 - Qui gaudet potestate dispensandi eam exercere valet, etiam extra territorium existens, in subditos, licet e territorio absentes, atque, nisi contrarium expresse statuatur, in peregrinos quoque in territorio actu degentes, necnon erga seipsum.

Kan. 91 - Tko ima vlast davanja oprosta, može je, i kad se nalazi izvan svojeg područja, vršiti nad podložnicima makar bili odsutni s područja, te, osim ako je izričito određeno protivno, i nad strancima koji se stvarno nalaze na njegovu području, a i nad samim sobom.

Kan. 91, primjenio je opći princip koji vrijedi za izvršavanje izvršne vlasti prema propisu kan. 136. Zakonodavac propisuje: tko ima vlast davanja oprosta, može je, i kad se nalazi van svojeg područja, vršiti:

- nad podložnicima svugdje, bilo na svome području (usp. kan 107) bilo vani svoga područja;

- na svome području nad svima koji se aktualno nalaze, također nad strancima i besumnje nad litalicima (iako litalice zakon ne spominje), imajući dakako u vidu kan. 12-13;

- i nad samim sobom.

Zakonodavac je postavilo uvjet: osim ako (nisi), tj. da pravo ili poglavar mogu izričito odrediti suprotno u odnosu na strance i samoga sebe.

Šta se tiče samog zakonodavca i njegova odnosa prema svojim zakonima treba razlikovati dvije okolnosti:

- kada zakonodavac nije jedna fizička osoba nego ih je *više zajedno* (plenarni sabor, kapitul...) onda su zakone koje su donijeli oni ili njihovi predšasnici dužni svi vršiti jer ne potječu od svakoga odvojeno već od sviju zajedno;

- kada je zakonodavac *jedna fizička osoba*, papa, dijecezanski biskup, itd. onda prema nekima ne vežu ih kazneni zakoni ukoliko donose neku kaznu jer u njegovu redu nije nitko nad njim (usp. CRNICA, *Kanonsko pravo*, str. 156), ali ih vežu opći upravni akti i poništavajući zakoni. Naime, kada bi zakonodavac učinio poništavajući čin predviđen ništav u zakonu kojega je on osobno donio bio bi također ništavan.

Obaveza zakonodavca da vrši svoj zakon proizlazi također iz činjenice što je zakonodavac ili član zajednice kojoj je donio zakon ili nadređen dotičnoj zajednici radi čijeg je dobra donesen zakon. Iako po sebi zakonodavac može kada hoće mijenjati zakone ipak se ne bi smio izdvajati iz cjeline, iz zajednice, naprotiv bio bi podložnicima na sablazan. Smatramo da zakonodavca vežu zakoni kao i druge podložnike: "Poštuj zakon koji si sam napravio." (*Legem patere quam ipse fecisti*). Zato kan. 91 i kaže da zakonodavac može sam sebi dati oprost od čisto crkvenih zakona, mi ćemo nadodati, kao i podložnicima.

Viši redovnički poglavari koji su ordinariji (usp. kan. 87, § 2) mogu davati oprost vlastitim podložnicima (članovima i novicima) i onima koji žive danju i noću u kući Ustanove (usp. kan. 1196, br. 2, i 1245). Ovlast je osobna i kao takva može se vršiti svugdje nad vlastitim podložnicima gdje se oni nalazili, ali samo u onome u čemu su nadležni.

11. Tumačenje oprosta

Can. 92. Strictae subest interpretationi non solum dispensatio ad normam can. 36, § 1, sed ipsamet potestas dispensandi ad certum casum concessa.

Kan. 92 - Uskom tumačenju prema odredbi kan. 36, § 1 podliježe ne samo oprost nego i sama vlast davanja oprosta koja je dana za određeni slučaj.

Što se tiče uskog tumačenja vrijede opći principi. Usko se tumače upravnih akta, prema odredbi kan. 36, § 1:

- koji se tiču sporova;
- kojima se prijeti kaznom ili se kazna nameće;
- kojima se ograničavaju osobna prava;
- kojima se krše stečena prava drugih;
- kojima se protive zakoni za korist privatnih osoba.

Kanon 92 je ovdje naglasio da uskom tumačenju podliježu:

- podijeljeni oprost, i
- vlast davanja oprosta koja je dana za određeni slučaj.

12. Prestanak oprosta

Can. 93 - Dispensatio quae tractum habet successivum cessat iisdem modis quibus privilegium, necnon certa ac totali cessatione causae motivae.

Kan. 93 - Oprost koji susljedno traje prestane na iste načine na koje prestane i povlastica, a i sigurnim i potpunim prestankom odlučujućeg razloga.

Oprost prestaje na više načina:

- Ako je oprost bio podijeljen za jedan čin onda kada je izvršen taj čin oprost je prestao jer je oprost ostvaren (usp. oprost od zapreke dobi).

- Oprost koji susljedno traje (quae tractum habet successivum) prestaje kao povlastica (usp. kan 78-84), a to znači da ostaje uvijek valjan i onda kada prestane odlučujući razlog radi kojega je dan oprost jer je dan apsolutno i njegov je učinak nerazdvojiv, npr. kod oprosta od ženidbene za-

preke, oprost ne prestane, ostaje valjan i onda kada još nije ženidba sklopljena.

- Oprost prestaje sigurnim i potpunim prestankom odlučujućeg razloga. Prestanak razloga mora biti potpun i siguran, sve dok nije jasno da li je ostao bar djelomičan razlog ili dvojbeni razložičnost i opravdanost razloga za oprost, oprost ne prestaje.

Radi nevaljano onaj koji se služi oprostom kada je potpuno siguran da je prestao odlučujući razlog radi kojega je dan oprost.

Oprost ne prestane ako se s njim ne služimo ili ako se služimo suprotno njegovom sadržaju (usp. kan. 82).

ZAKLJUČAK

Ukratko smo izložili i, barem donekle, istumačili pojedinačne upravne akte: povlastice i oproste prema Zakoniku kanonskog prava kanoni 76 do 93. Time je zaključena obrada pojedinačnih upravnih akta koje smo najavili u ovom časopisu br. 2. 1993. godine.

Riassunto

PRIVILEGI E DISPENSE

Jure Brkan

Nei numeri precedenti della nostra rivista pp. 147-168; 227-244 abbiamo esposto cann. 35-75. In questo numero esponiamo cann. 76-93. Così, abbiamo finito commentare il titolo IV del libro primo, del Codice di Diritto Canonico. Spero che il nostro commento di "*Atti amministrativi singolari*" saranno più facile compresi.